

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve 2001 Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Çıkacak olan kitabı *Freefall* (Serbest Düşüş) bu kış yayımlanacaktır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Kopenhag başarısızlığının üstesinden gelmek

Kopenhag'ın başarısızlığı, yasal olarak bağlayıcı bir anlaşmanın olmaması değildi. Asıl başarısızlık, **gezegeni kurtarma ulvi amacına erişmek için ne yapılacağı** üzerinde, karbon emisyonlarını azaltmak hakkında, yükün nasıl paylaşılacağı ve gelişmekte olan ülkelere nasıl yardım edileceği üzerinde bir anlaşma olmamasıydı.

Güzel sözler sizi ancak buraya kadar getirebilir. Kopenhag İklim Konferansı'nın üzerinden bir ay geçtikten sonra, dünya liderlerinin küresel ısınma hakkındaki güzel konuşmalarını eyleme dönüştüremedikleri çok açık.

Dünya liderlerinin, küresel sıcaklığın iki derecenin üzerinde artmasının getireceği yıkımı riske atmanın kötü olacağı üzerinde anlaşmış olmaları elbette güzel. Hiç değilse giderek artan bilimsel kanıtlara kulak verdiler. 1992 Rio Çerçeve Anlaşması'nda belirtilen, "ortak fakat sınıflandırılmış sorumluluklar ve herkesin kendi yetenekleri" dâhil, ilkeler de teyit edildi. Aynı şekilde, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere "yeterli, öngörülebilir ve sürdürülebilir mali kaynak, teknoloji ve kabiliyet geliştirme sunma..." mutabakatı da.

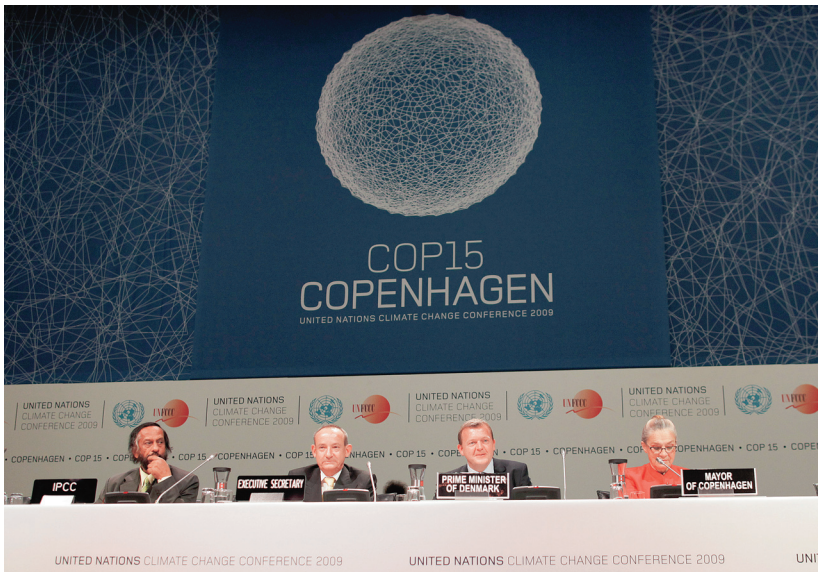
Kopenhag'ın başarısızlığı, yasal olarak bağlayıcı bir anlaşmanın olmaması değildi. Asıl başarısızlık, ge-

zegeni kurtarma ulvi amacına erişmek için ne yapılacağı üzerinde, karbon emisyonlarını azaltmak hakkında, yükün nasıl paylaşılacağı ve gelişmekte olan ülkelere nasıl yardım edileceği üzerinde bir anlaşma olmamasıydı. 2010-2012 döneminde uyum ve azaltma için 30 milyar dolara yaklaşan miktarı taahhüt etmek, 2008-2009'da bankaları kurtarmak için saçılan yüzlerce milyar doların yanında değersiz gözüküyor olsa bile. Bankaları kurtarmak için bu kadarına gücümüz yetiyorsa, gezegeni kurtarmak için daha fazlasını karşılayabilmeliyiz.

BAŞARISIZLIĞIN SONUÇLARI, ŞİMDİDEN BELİRGİN

Avrupa Birliği Emisyon Ticareti Sistemi'nde emisyon haklarının fiyatı düştü, yani firmaların artık emisyonları azaltmak ve emisyonları gelecekte azaltmak üzere yeniliklere yatırım yapmak için daha az teşvikleri olacak. Doğru olanı yapmak, emisyonlarını azaltmak için para harcamayı isteyen şirketler, artık böyle yapmanın diğerleri hiçbir kısıtlama yapmadan devam ederken, kendilerine rekabetçi dezavantaj vereceğinden endişe duyuyor. Avrupalı şirketler, emisyonları için hiçbir maliyete katlanmayan Amerikan şirketlerine göre rekabetçi dezavantaja sahip olmaya devam edecek.

Kopenhag'daki başarısızlık, bazı derin sorunlara vurgu yaptı. Kyoto yaklaşımı, değerli aktifler olan emisyon haklarını tahsis etmişti. Emisyonlar uygun şekilde sınırlanmış olsaydı, emisyon haklarının değeri yıllık birkaç trilyon dolar olurdu. Hakları kimin alacağı konusunda bir kavga olmasına şaşmamak lazım. Açıkça, geçmişte daha fazla yayanların, gelecekte daha fazla emisyon hakkı almaları kabul edilemez. Gelişmekte olan ülkelere "asgari derecede" adil bir tahsis, kişi başına eşit emisyon hakkı gerektirir. En

Geçmişte daha fazla karbon emisyonu yayanların, gelecekte daha fazla emisyon hakkı almaları kabul edilemez. **Gelişmekte olan ülkelere “asgari derecede” adil bir tahsis, kişi başına eşit emisyon hakkı gerektirir.**

ahlaki ilkeler, dünyaya karşılığı “para” olanı dağıtırken, yoksullara daha fazla (kişi başına) vermesi gerektiğini söyler.

Aynı şekilde en ahlaki ilkeler, özellikle sorunun kabul edildiği 1992’den sonra, geçmişte daha fazla kirlenlerin, gelecekte daha az kirlenme hakkına sahip olmaları gerektiğini söyler. Ama böyle bir tahsisat, yüzlerce milyar doların zimnen zenginlerden yoksullara aktarılması demek. Azaltma ve uyum için yılda 200 milyar doları bırakın, yılda 10 milyar dolar bile çıkarmanın zorluğu ortada iken, bu satırları içeren bir anlaşma beklemek temenniden öteye gitmez.

BELKİ DE YENİ BİR YAKLAŞIM DENEMENİN ZAMANI GELDİ

Her ülkenin, emisyonların fiyatını (bir karbon vergisi veya emisyon sınırı koymak yoluyla) mutabık kalınan bir seviyeye, örneğin tonu 80 dolara, yükseltmeyi taahhüt etmesi. Ülkeler buradan elde edecekleri gelirleri, diğer vergilerin alternatifi olarak kullanabilir. Kötü şeylere vergi koymak, iyi şeylere vergi koymaktan çok daha anlamlı. Gelişmiş ülkeler, bu vergilerden yaratılan gelirlerin bir bölümünü, gelişmekte olan ülkelere uyum amacıyla yardım etmek için ve tüm dünya halkının iyiliği için karbon ayrıştırmasına yarayan ormanlara bakmalarının karşılığı olarak yükümlülüklerini yerine getirmekte kullanabilir.

Sadece iyi niyetin bizi ancak buraya kadar geti-

rebildiğini gördük. Artık kendi menfaatlerimizi, özellikle bazı ülkelerdeki (özellikle de Amerika Birleşik Devletleri’nde) liderler, karbon emisyonları için ödeme yapmak zorunda olmalarından bir avantaj sağlamayacak olmalarına rağmen gelişmekte olan piyasalardan gelen rekabetten çekindikleri için, iyi niyetlerle birleştirmeliyiz. Karbon emisyonları için orantılı ödeme yapmak zorunda olmayan ülkelerin şirketlerinden yapılacak ithalat için uygulanacak bir sınır vergisi sistemi, oyun alanını herkes için eşitler ve karbon vergisi ile emisyon sınırlarını benimseyen ülkelere ekonomik ve politik teşvikler sağlar. Bu da emisyonlarını azaltmak için şirketlere ekonomik teşvikler sunar.

Bu konuda zaman kritik öneme sahip. Dünya oyalanıp durdukça, sera gazları atmosferde birikiyor ve dünyanın küresel ısınmayı üzerinde anlaşılacak iki derece ile sınırlandırma hedefinin yakalanması olasılığı da azalıyor. Emisyon haklarına dayanan Kyoto yaklaşımına, fazlasıyla şans verdik. Altında yatan temel sorunlara bakıldığında, Kopenhag’ın başarısızlığının sürpriz olmaması gerekir. En azından, alternatifte bir şans vermeye değer.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org

Bu yorumun İngilizce podcast’i için şu bağlantıyı kullanınız: <http://media.blubrry.com/ps/media.libsyn.com/media/ps/stiglitz121.mp3>